

консолідації ресурсів для власного функціонування та ідентифікації повного спектру цільових показників розвитку вищеназваної сфери. У фокусі заявленого вище, стратегічним залишається питання підсилення процесів регіоналізації на рівні освітніх та наукових практик, з метою цілеспрямованого перерозподілу та використання наявної ресурсної бази на місцях. Останнє уможливить підвищення рівня розвитку регіонів, що набуде особливої значущості на сучасному етапі функціонування українського суспільства та у подальшій реалізації завдань повоєнної відбудови.

СИСТЕМА АНТРОПОЛОГІЧНИХ ТА ОНТОЛОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

*Алла Загородня,
докторка педагогічних наук, професорка,
головна наукова співробітниця відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

Освіта є найважливішим соціальним інститутом, процеси, що відбуваються в освіті, виявляються безпосередньо пов'язаними з тими змінами, які відбуваються в суспільстві. Як процес, освіта являє собою формування необхідних для практичної діяльності людини структур, методів і процедур свідомості і мислення. Освіта може розглядатися як розвиток, тобто якісне поліпшення ряду антропологічних властивостей, які виражаються в таких поняттях: інтелект, розум і їх похідних.

Метою є розкрити, що таке антропологія та онтологічні погляди в сучасній філософії освіти. Антропологія освіти є самостійним напрямом у філософії освіти. Включає в себе наукові традиції філософської антропології, антропологічного підходу до опису міжособистісних комунікацій і соціально-психологічних аспектів людського буття. Встановлено, що як і у випадку з онтологією освіти, проблема антропологічних підстав знання пов'язана з різноманіттям форм і принципів у побудові її теоретичних підстав. Педагогічна антропологія і антропологія освіти безпосередньо пов'язані із загальною філософською антропологією. Різні філософсько - антропологічні концепції задають власні теоретичні моделі для опису людини. Сьогодні виділяють такі філософсько-антропологічні концепти, як аксіологічна, натуралістична, персоналістська, екзистенційна, неотомістська ірраціоналістична, трансценденталістська, об'єктивно-ідеалістична та ін. Доведено, що незважаючи на відсутність єдиного універсального образу людини, різні філософсько-антропологічні концепти мають одне загальне положення в розумінні людини – його зумовленість власною перетворюючою діяльністю. Людина не просто даність буття, але даність, зумовлена творчою

діяльністю самої людини. Самоздійснення людини в її діяльності – це утворення особистості в просторі соціокультурної комунікації. На думку І. Канта (1724-1804 рр.), людина «як вільно діюча істота робить або може і повинна робити [людину] з себе сама». У «Лекціях з педагогіки» він висловлює думку про те, що «людина – єдине створіння, яке має бути вихованим». І далі: «Людина може стати людиною лише завдяки вихованню. Вона – не що інше, як те, що з неї сформує освіта. Необхідно підкреслити, що людина виховується лише іншими людьми, які також були вихованими». І. Кант є одним з перших філософів, хто будував власне розуміння про педагогіку на підставі антропології [1]. Одним з найважливіших аспектів педагогічної антропології є уявлення про подвійність людського буття на рівні духовного та біологічного аспектів існування. Наявність двох начал людини зумовило уявлення про існування двох світів або вимірів буття людини. Природа чи матеріальний світ – це простір, з яким тісно пов'язане біологічне начало людини. При цьому людина, у результаті своєї усвідомленої цілеспрямованої діяльності створює «другу природу» – духовний світ, в основі якого лежать культура і суспільство. «Паралельне» існування в двох світах накладає відбиток на процес формування світогляду. Незводимість буття людини до існування тільки в одному світі ускладнює виявлення і опис реальності та її універсальних законів. Людина повинна описуватися в умовах переплетення біологічного і духовного буття. Самостійним питанням виховання і освіти стає, у цьому випадку, питання про співвіднесення двох світів і двох форм буття людини. При цьому, людина може бути досягнута лише у єдності всіх форм прояву її існування. У сучасній педагогічній антропології, залежно від особливостей формування «образу людини» виділяють кілька напрямів: 1. Інтегральний підхід - людина розуміється як істота, що потребує виховання та освіти (А.Флітнер, Г.Рот, М.Лідтке). 2. Філософський підхід – людина є відкритою системою, що знаходиться в стані постійного становлення (О.Большов, Й.Деброяв, В.Лох). 3. Феноменологічний підхід – людина є комплексом самопроявлень, що чергуються: дитина, підліток, учень, вчитель, батько, мати (М.Я.Лангевелд, Р.Лассан). 4. Діалектико-рефлексивний підхід трактує людину як «політичну тварину». Людина самоздійснює себе в просторі соціального (М.Бубер, Е.Левінас, Т.Адорно). 5. Імплицитний підхід – людина існує лише в модусі образів самого себе (Шейерл) 6. Структуралістський підхід – людина розглядається як анаграма, перетворюючись на поетичний текст (Ж. Дерріда, М.Фуко) [2]. Зроблено висновок, що для освіти як об'єкта онтологічного аналізу характерна двоїстість. У загальному значенні онтологія – наука про буття або існування. З одного боку, освіта є певним процесом, сукупністю фізіологічних процедур, зумовлених людською природою, з іншого – освіта виступає об'єктом рефлексії. Саме останній аспект, а саме, когнітивна об'єктивація освіти дозволяє говорити про певне існування чи навіть буття таких об'єктів, як освіта, знання, а також процедури, форми і методи освіти.

Сенс і сутність явища збереження знань тісно пов'язані з поняттям «пам'ять», де велике значення для онтології знання має сфера людської діяльності, у якій формуються форми знання і процедури освіти. Таким чином, онтологія освіти виступає як система знань щодо форм, у яких знання набувають для розуму певні смисли і значення, а також форм, у яких знання зберігаються, тобто існують у неактивному для мислення і незалежному від нього стані.

Список використаних джерел:

1. Романенко М.І. Сучасна філософія освіти : основні проблеми. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип. 8. Запоріжжя: ЗДІА, 2002.
2. Сіднев Л.М., Аносов І.П. До питання про антропологічну сутність змісту освіти. Постметодика. 2002. №7-8.
3. Аносов І. П. Антропологізм як чинник гуманізації освіти (теоретико-концептуальні основи). URL: <http://www.lib.ua-ru.net/inode/27070.html>.

ОСВІТА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Сергій Захарін

*доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти,
Інститут педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Багато параметрів безпеки українського суспільства виходять за критичний рівень, який є наслідками війни. Освіта завжди була і є важливою галуззю суспільного життя, необхідною умовою подальшого прогресу та розвитку. Це диктує необхідність розробки нових підходів до механізму управління, зокрема, освітою, створення нових моделей освітнього процесу. У період воєнного стану Міністерство освіти і науки України продовжує реалізацію державної політики у сфері освіти, забезпечує доступність і безперервність освітнього процесу, ставить за мету охопити освітнім процесом усіх дітей України, незалежно від їх розташування. В умовах війни важливого значення набувають питання створення комфортного освітнього середовища та організації освітнього процесу, особливо для тих дітей, які отримали психологічну травму, оскільки воєнні події, які відбуваються в Україні, є стресом для всіх учасників освітнього процесу. Саме тому зростає роль психологічної служби у системі освіти, зокрема забезпечення своєчасного і систематичного надання психологічної, соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей і завдань системи освіти.